

Zprávy

PhDr.
EDUARD
URBAN
(30. 3. 1928 –
4. 9. 2001)

4. září 2001 zemřel po těžké a dlouhé nemoci jeden z našich předních klinických psychologů a uznávaných vysokoškolských učitelů psychologie PhDr. Eduard Urban.

Narodil se 30. března 1928 v Praze, kde s výjimkou krátkého pobytu v Rokycanech v době raného dětství strávil celý svůj život. V roce 1947 maturoval na klasickém gymnáziu v Praze, které mu dalo celoživotně platné základy hlubokého humanitního vzdělání. Ve studiu humanitních oborů pak pokračoval na Filozofické fakultě v Praze, kde v r. 1952 obhájil disertační práci na téma „Princip kontradikce“ a získal doktorát z oboru filozofie a psychologie. K jeho učitelům patřili mimo jiných profesor teoretické psychologie Josef Stavěl a profesor experimentální a užité psychologie Jan Doležal.

Urbanův zájem o klinickou psychologii se vytvářel už během jeho vysokoškolského studia, když pracoval v laboratoři experimentální psychologie na pražské Psychiatrické klinice u MUDr. Kurta Freunda při výzkumu paměti a léčby homosexuality. Klinickému zaměření pak zůstal věrný v dalších letech své praxe i později jako vysokoškolský učitel. Šest let (1955 – 1961) se v Psychiatrické léčebně v Dobřanech jako klinický psycholog intenzivně věnoval psychodiagnostice. Zde MUDr. Svetozar Nevoles podnítil jeho celoživotní zájem o projektivní techniky, zvláště pak o Rorschachův test. K užití této diagnostické metody spolu od r. 1960 pořádali velmi zdařilý, hojně navštěvovaný a přínosný kurz, v němž pak E. Urban řadu let úspěšně pokračoval i na Psychiatrické klinice v Praze.

Jeho dalším významným odborným zájmem se stala psychoterapie, zvláště skupinová. S touto metodou se seznámil u MUDr. Jaroslava Skály v době, kdy pracoval v odbočce protialkoholního oddělení pražské psychiatrické kliniky v Lojovicích (1961 – 1964), a jak bylo Urbanovi vlastní, snažil se o co nejlepší zvládnutí a pro-

niknutí do této oblasti. Proto využil podnětné a v tehdejší době vzácné možnosti a několik let (od r. 1966) se zúčastňoval Psychoterapeutických týdnů v Lindau (NSR), kde prošel experienciálním výcvikem ve skupinové psychoterapii u dánského psychiatra O. Martensena-Larsena.

Později působil na protialkoholním oddělení psychiatrické kliniky v Praze a od r. 1965 přímo jako přední člen týmu psychologů této kliniky. Málokdo si dnes vzpomene, že ve spolupráci s MUDr. H. Černou už v r. 1968 zcela jednoznačně pochopil a vyhodnotil nebezpečí drogových závislostí (dnes už bohužel běžné) a založil první specializovanou poradnu pro nealkoholické toxikománie. Bohaté zkušenosti zúročil později v odborníky pozitivně přijaté, u nás první a dosud cenné monografii *Toxikománie*, vydané v r. 1973.

Významný byl i Urbanův přínos v odborné a organizátorské práci při výcviku lékařů a psychologů ve skupinové psychoterapii. V r. 1968 stál spolu s doc. MUDr. Jaroslavem Skálou a MUDr. Jaromírem Rubešem u zrodu původního systému komunitního výcviku ve skupinové psychoterapii, známého jako systém SUR, ve kterém pracoval prakticky až do konce svého života a významně se tak podílel na výchově desítek skupinových psychoterapeutů. Právem mu byl v r. 1987 udělen čestný diplom Za zásluhy a rozvoj v oboru psychoterapie.

Na katedře psychologie Filozofické fakulty UK v Praze začal Urban přednášet v šedesátých letech, nejprve jako externista, v r. 1967 se stal řádným učitelem, kterým byl po dobu více než 30 let. Rozsah disciplín, které byl schopen obsáhnout, je úctyhodný. Přednášel psychopatologii, klinickou psychologii, projektivní metody, díky své klinické praxi a odborným znalostem také i neurofarmakologii a psychofarmakologii. Realizoval výběrovou přednášku o psychodramatu a konal také u nás první soustavné přednášky o skupinové psychoterapii. Bez nadsázky lze o něm napsat, že byl habituálním vysokoškolským učitelem, který byl ve své pedagogické i odborné práci nesmírně poctivý, systematický a svědomitý. Za dlouhá léta jeho učitelského působení nebyla studentská generace, která by to neoceňovala a o jeho přednášky a semináře neprojevovala živý zájem.

Fundovanost Urbanovy pedagogické práce vyplývala i z jeho činnosti vědecké. Seznam jeho publikovaných odborných a vědeckých prací

v našich i zahraničních časopisech obsahuje více než padesát titulů. Kromě již zmíněné monografie o toxikomanii je známá a ceněná i drobnější monografická práce *Mládež a drogy* (ve dvou vydáních: 1974 a upravené vydání 1977). Vyvrcholením jeho teoretické práce je pozoruhodný a originální interakční model drogových závislostí a jevů příbuzných DOPER-t, který stále rozvíjel a věnoval mu několik časopiseckých studií. Tento model komplexně znázorňuje ty subsystémy a jejich interakce, které je třeba brát v úvahu při teoretické analýze, plánování a vyhodnocování výzkumu i praktických opatření, která se týkají drogové závislosti.

Pro českou psychologii byla významná Urbanova spolupráce na návrhu českého názvosloví a jednotné signatury Rorschachova experimentu z r. 1957. Autorsky se také podílel na několika učebnicích lékařské psychologie a psychoterapie. Účastníci našich i mezinárodních vědeckých setkání znají E. Urbana také z jeho četných (více než 40) referátů a diskusních vystoupení.

V r. 1958 byl jedním ze zakládajících členů Československé psychologické společnosti při ČSAV, předchůdkyně nynější Českomoravské psychologické společnosti. Byl dlouholetým předsedou sekce klinické psychologie, vedl skupinu pro teorii a praxi projektivních metod a skupinu pro náboženskou psychologii. Významně se spolupodílel na organizaci tradičních klinicko-psychologických dnů. Byl také členem několika českých i zahraničních vědeckých společností. Jeho rozsáhlé jazykové znalosti našly své uplatnění při práci v terminologické komisi České psychiatrické společnosti.

PhDr. Eduard Urban byl uznávaným odborníkem v klinické psychologii, drogové závislosti, skupinové psychoterapii a byl také oblíbeným a váženým vysokoškolským učitelem. Byl člověkem hluboce vzdělaným, s nebývale rozsáhlým kulturním, filozofickým a náboženským záze-
mím. Byl velmi kultivovaný a citlivý. Svými zájmy přesahoval i do oblasti literatury, hudby a výtvarného umění. Jen někteří o něm také vědí, že je autorem několika zasvěcených předmluv k českým překladům děl Stefana Zweiga.

V posledních letech života, kdy se mu zhoršovalo zdraví, nesl svůj úděl statečně a trpělivě, stejně jako se léta dokázal starat o svého vážně nemocného otce. Do posledních dnů mu byla oporou jeho víra a několik věrných přátel, kteří mu různým způsobem mohli již jen částečně vrátit to cenné, co od něho dostávali.

I když jsem nebyl jeho studentem, přesto Eduarda Urbana považuji za svého učitele; později se stal i mým kolegou a přítelem. Vzpomínám na něho s dojetím a velice rád a zároveň i s pocitem vděčnosti, že mi osud dopřál možnost být dlouhá léta v jeho blízkosti. Byl to moudrý a laskavý člověk, jakých v životě nepotkáme mno-

ho. Když jsem psal medailónek k jeho šedesátinám, vyškrtla mi ještě tehdy – bylo to začátkem r. 1989 – redakce větu: „Uprostřed proměn časů a života dokázal zůstat věrný svým mravním zásadám.“ Dnes ji tedy píšu znovu, protože o něm platila a stále platí.

Z. Kuták

Vybraná bibliografie:

- Návrh českého názvosloví a jednotné signatury Rorschachova experimentu. *Čs. psychologie* 1, 1957, 356 – 357 (spolu s J. Čepelákem, J. Diamantem, F. Engelsmannem, S. Nevolem).
 Stručný přehled psychologie. In: Vondráček, V., Dobiáš, J. a kol., *Lékařská psychologie*. Praha, SPN 1969, 9 – 31.
 Psychologie stáří. In: *Psychologie a psychiatrie stáří*. Sborník přednášek, Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČSSR 1971, 3 – 27.
 Toxikomanie. Praha, Avicenum 1973.
 Mládež a drogy. Praha, Ministerstvo zdravotnictví, Ústav zdravotní výchovy 1974, 2. upravené vydání 1977.
 Klinická psychologie. In: *Lékařské repetitorium*. Praha, Avicenum 1976.
 Interakční model drogových závislostí. *Protialkoholní obzor* 13, 1978, 2, 89 – 93.
 Interakční tetraedr ve výzkumu drogových záležitostí. *Čs. psychologie* 26, 1982, 4 – 5, 431–433.
 DOPER-t 1984: Model drogové závislosti a jevů příbuzných. In: *Psychologické výzkumy v ČSSR 1981-85*, Sborník VI. Sjezdu čs. psychologů. Praha, ČSPS 1985, 326 – 328.
 Teoretické otázky skupinové psychoterapie. In: Kondáš, O. a kol.: *Psychoterapie a reedukácia*. Martin, Osveta 1985, subkapitola 6.1.
 Psychiatrická terminologie. *Čs. psychiatrie* 84, 1988, 2, 79 – 83.
 Zdraví škodlivé návyky a mládež. *Čs. psychologie* 33, 1989, 2, 177 – 192.
 Stadiově strukturované psychodrama. *Psychoterapie II*. Sborník přednášek. Praha, Psychoterapeutická fakulta 1993, 206 – 212.
 Psychologie pro třetí tisíciletí. In: *Psychologie pro třetí tisíciletí*. Psychologické dny 1998. Olomouc, Testcentrum Praha, s. r. o., a ČMPS 2000, 9 – 12.

100. VÝROČÍ NAROZENÍ JANA DOLEŽALA (1902 – 2002)

Slavnostní shromáždění (6. 4. 2002) u příležitosti 100. výročí narození vnorovského rodáka, univerzitního profesora Jana Doležala, připravil a organizačně zabezpečil Obecní úřad Vnorovy,